

Nr 59.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till enskilda järnvägar för anordnande av vissa skyddsrum; given Stockholms slott den 20 oktober 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Albert Forslund.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 oktober 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND, HÄGGLÖF.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Forslund, anför efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, kommunikations- och finansdepartementen:

I skrivelse den 13 september 1939 till luftskyddsinspektionen har järnvägsstyrelsen anhållit, att inspektionen måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning om anvisande av 1,000,000 kronor såsom bidrag till anordnande genom de enskilda järnvägarnas försorg av erforderliga skyddsrum för såväl aktiv personal som trafikanter m. fl. Till stöd för sitt förslag framhåller järnvägsstyrelsen följande.

Jämlikt 28 § i luftskyddskungörelsen skulle med avseende å luftskyddet de enskilda järnvägarna lyda under järnvägsstyrelsen. Förberedandet av

Bihang till urtima riksdagens protokoll 1939. 1 saml. Nr 59.

2282 39

luftskydd skulle, där ej annat bestämdes och i den mån sådant skydd lämpligen ansåges kunna komma till utförande, omfatta jämväl planläggning av skydd för trafikanter m. fl.

Genom styrelsens försorg hade de enskilda järnvägarna ålagts utföra nödig luftskyddsplanläggning, omfattande bland annat planläggning av erforderliga skyddsrum för såväl aktiv personal som i förekommande fall för trafikanter m. fl. Ehuru denna planläggning måhända icke i alla stycken ännu slutförts och styrelsen följaktligen icke haft tillfälle att i detalj granska planerna, hade uppgifter infordrats angående beräknade kostnader för utförande av planerade skyddsrum. Nämda kostnader beräknades uppgå till omkring 1,200,000 kronor. Därest statsbidrag skulle utgå med $\frac{2}{3}$ av de verkliga kostnaderna, skulle alltså ett anslagsbehov om 800,000 kronor föreligga. Då styrelsen emellertid icke haft tillfälle att närmare granska de planer, som låge till grund för beräkningarna, syntes det icke få anses utslutet, att viss utökning av de planerade åtgärderna ansåges påkallad. Med anledning härav syntes försiktigheten bjuda, att anslagsbehovet beräknades till 1,000,000 kronor.

I anledning av denna järnvägsstyrelsens hänvändelse har *luftskyddsinspektionen* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 september 1939 anslutit sig till järnvägsstyrelsens förslag samt hemställt, att Kungl. Maj:t måtte underställa riksdagen frågan om beviljande för ändamålet, av det äskade beloppet, 1,000,000 kronor.

Över luftskyddsinspektionens framställning har *1939 års luftskyddsutredning* den 5 oktober 1939 avgivit infordrat utlåtande samt därvid bland annat framhållit följande.

I den mån nu ifrågavarande skyddsrum vore avsedda för trafikanter kunde de jämföras med kommunala skyddsrum för den trafikerande allmänheten. Med avseende å sådana skyddsrum hade chefen för socialdepartementet i bilaga till propositionen nr 1 till 1939 års urtima riksdag förklarat sig anse, att frågan huruvida statsbidrag till anläggningskostnaderna skulle utgå, icke borde avgöras förrän 1939 års luftskyddsutredning framlagt sitt betänkande. Vid sådant förhållande funne utredningen lämpligast, att spörsmålet i vad mån staten borde bidra till kostnaderna för anordnande av skyddsrum för järnvägstrafikanter prövades först sedan utredningen hunnit slutföra sitt uppdrag.

Anordnandet av skyddsrum för järnvägarnas driftspersonal vore närmast att hänföra till vad som i luftskyddskungörelsen benämndes industri-luftskydd och beskrevs såsom »åtgärder beträffande särskilda anläggningar och företag». Kostnaderna för dylika åtgärder skulle enligt de av statsmakterna antagna principerna för fördelningen av luftskyddskostnaderna i allmänhet bestridas av anläggningens eller företagets ägare. Vad särskilt anginge kostnaderna för anordnande av skyddsrum borde framhållas, att civila luftskyddsutredningen såsom sin mening uttalat, att dessa utgifter för enskilda företag borde anses såsom driftskostnader. Vidare syntes böra påpekas, att 11 § 1 mom. luftskyddslagen numera innehölle föreskrift därom, att länsstyrelse under vissa omständigheter ägde ålägga kommun att på egen bekostnad vidtaga erforderliga skyddsanordningar för driftspersonalen vid kommunens tekniska verk. Denna föreskrift finge anses giva uttryck för en allmän princip, att anordnandet av skyddsrum vid enskilda företag borde bekostas av företagets ägare.

Det torde emellertid ej böra vara uteslutet att, om sådant påkallas av särskilda omständigheter, i vissa fall göra avsteg från nämnda princip, framhåller utredningen vidare. Anledning därtill kan enligt utredningens mening måhända i viss mån anses föreligga med avseende å kommunikationsföretagen, ty det lärer få betraktas såsom ett betydande statsintresse, att transportväsendet icke lamslås under krig. Kungl. Maj:t har ock genom nämnda proposition nr 1 föreslagit riksdagen att anvisa ett anslag av 1,000,000 kronor till bidrag till inrättande av skyddsrum i de viktigaste hamnarna i landet. Utredningen anför härefter:

Efter samråd med sakkunniga inom försvarsstaben hade utredningen kommit till den uppfattningen, att vid de enskilda järnvägarna funnes åtskilliga anläggningar, vilka ur försvars- och folkförsörjningssynpunkt måste tillmätas avsevärd betydelse. Med hänsyn tagen jämväl därtill, att det enskilda järnvägsnätets förstatligande endast syntes vara en tidsfråga, ansåge utredningen sig icke böra avstyrka, att staten bidroge till kostnaderna för anordnande av skyddsrum för personalen vid anläggningar av sist angivet slag. Vidkommande frågan, i vilken utsträckning så borde ske, måste utredningen — som ännu icke tagit slutlig ståndpunkt till spörsmålet om grunderna för fördelning av kostnaderna för ledningscentraler och andra med dess uppdrag avsedda kommunala skyddsrum — för närvarande begränsa sig till ett uttalande, att det beträffande skyddsrum för driftspersonal vid sådana enskilda järnvägsanläggningar, vilka kunde vara av särskild betydelse ur försvars- eller folkförsörjningssynpunkt, förefölle skäligt att statsbidrag finge utgå med två tredjedelar av anläggningskostnaderna.

Enligt vad utredningen inhämtat hade i de planer, som låge till grund för järnvägsstyrelsens och luftskyddsinspektionens berörda kostnadskalkyler, räknats med att skyddsrum skulle inrättas vid ett icke obetydligt antal stationer och andra järnvägsanläggningar. Då blott knapphändiga upplysningar förelåge om beskaffenheten av dessa anläggningar, hade utredningen icke haft möjlighet att pröva vilka av dem, som kunde anses vara av särskild betydelse ur försvars- eller folkförsörjningssynpunkt. Redan en granskning av det material, som funnes tillgängligt, gäve emellertid vid handen, att det endast i begränsad utsträckning kunde anses påkallat, att staten lämnade bidrag till anordnande av de skyddsrum, för vilka planer blivit uppgjorda. Med hänsyn härtill och till vad i det föregående anförts om uppskov med frågan om statsbidrag till kostnaderna för skyddsrum för järnvägstrafikanter, syntes behov för närvarande icke föreligga att för statsbidrag till kostnaderna för anläggande av personalskyddsrum vid sådana enskilda järnvägsanläggningar, som kunde vara av särskild betydelse ur försvars- eller folkförsörjningssynpunkt, räkna med högre anslag än 500,000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts har utredningen förklarat sig i så måtto kunna biträda den av luftskyddsinspektionen gjorda framställningen, att utredningen tillstyrker, att Kungl. Maj:t för riksdagen framlägger förslag om anvisande av ett reservationsanslag av 500,000 kronor till bidrag till anordnande av skyddsrum för viss personal vid de enskilda järnvägarna.

Till en början vill jag erinra, att den nu samlade urtima riksdagen på framställning av Kungl. Maj:t anvisat 1,500,000 kronor för anordnande av skyddsrum i statens järnvägar tillhöriga fastigheter.

Departements-
chefen.

Även för de enskilda järnvägarnas del föreligger självfallet ett behov av försvarsberedskap av ifrågavarande slag. Ur det allmännas synpunkt framträder detta behov i första hand å de ur försvars- eller folkförsörjnings-synpunkt särskilt betydelsefulla järnvägsorterna.

Jag är under nuvarande förhållanden beredd att tillstyrka järnvägsstyrelsens framställning, i vad den avser anläggande av skyddsrum å sistnämnda orter. I övrigt synes resultatet av 1939 års luftskyddsutrednings arbete böra avvaktas.

Vidkommande storleken av bidraget till nu ifrågavarande anläggningar ansluter jag mig till vad de hörda myndigheterna föreslagit och förordar således, att två tredjedelar av anläggningskostnaderna bestridas av statsmedel.

Vid bifall till det av mig nu framförda förslaget torde medelsbehovet i brist på närmare kalkyler för närvarande kunna uppskattas till omkring 500,000 kronor eller samma belopp som luftskyddsutredningen räknat med. Beloppet torde böra anvisas å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1939/40.

På grund av vad jag nu anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till enskilda järnvägar för anordnande av vissa skyddsrum* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av 500,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils-Sture Lindqvist.